

KOKONAISOPETUS SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Kokemuksia ja näkemyksiä lähihoitajankoulutuksesta

Liisa Laajalahti

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Laajalahti, Liisa	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 35	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Kokonaisopetus sosiaali- ja terveysalalla. Kokemuksia ja näkemyksiä lähihoitajakoulutuksesta		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Pekkarinen, Virva-Liisa ja Lepänjuuri, Aino		
Toimeksiantaja(t) Savon ammatti- ja aikuisopisto, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, Kuopio		
Tiivistelmä <p>Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on tarkastella opetuksen eheyttämistä lähihoitajan koulutuksessa. Lähihoitajan ammatti perustuu hyvin laaja-alaiseen osaamiseen. Lähihoitajatutkinto antaa pätevyyden perustason auttamistehtäviin erilaisissa muuttuvissa sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristöissä. Perustason hoiva- ja hoitotyö edellyttää teoreettista tietoa ja monipuolisia työvälineiden ja työmenetelmien hallintaa. Tähän vaatimukseen lähdettiin Kuopion Savon ammatti- ja aikuisopiston lähihoitajakoulutuksessa vastaamaan kehittämällä opetusta ja oppimista kokonaisopetuksen suuntaan. Tavoitteena on kehittää yhteinen pedagoginen toimintatapa vuoteen 2010 mennessä pyrkimällä pois sirpaleisesta opetuksesta ja eheyttämällä opetusta työelämän tarpeita vastaaviksi.</p> <p>Tämä kehittämishanke kuvaa tämän hetkistä kokonaisopetuksen toteutumista lähihoitajakoulutuksessa ja siitä saatuja kokemuksia. Se on osa laajempaa oppilaitoksen pedagogista kehittämistä, mutta samalla myös oman opettajuuden kehittymiseen liittyvää. Osana kehityshanketta tein selvityksen miten kokonaisopetus toteutuu tällä hetkellä perusopinnoissa ja millaisin keinoin sitä voidaan edistää.</p>		
Avainsanat (asiasanat) lähihoitajakoulutus, kokonaisopetus, opetuksen eheyttäminen, integraatio		
Muut tiedot		

Author(s) Laajalahti, Liisa	Type of Publication Development project report	
	Pages 35	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Holistic teaching and learning in social and health care. Experiences and perceptions about practical nurse education.		
Degree Programme Vocational Education College		
Tutor(s) Pekkarinen, Virva-Liisa and Lepänjuuri, Aino		
Assigned by Savo Vocational College, School of social, health and sports, Kuopio		
Abstract The aim of this development project was to review holistic and integrated teaching and curriculum in practical nurse education. The occupation of practical nurse is based on a wide range of competencies. The major goal of practical nurse education is to produce good practitioners to work on basic level in different and changing environments in social and health care. Caring and nursing on basic level presumes both theoretical knowledge and versatile working methods and tools. In order to respond adequately to this challenge, Practical Nurse Education in Savo Vocational College (in Kuopio) started to develop teaching and learning towards an integrated and holistic approach. The goal is to develop a common pedagogical model by the year 2010. The key idea of the new model is to move from the curriculum and teaching based on stand-alone courses into an integrated curriculum, and holistic teaching and learning, having an obligation to meet the demands of the public in social and health care. This review described the present situation in the practical nurse education: how holistic and integrated teaching has been carried out and how it has been experienced. In addition to being a part of a wider pedagogical development design, this project supported my professional growth as a teacher. Moreover, I focused on how integrated teaching and learning is carried out in basic studies at the moment and how it may be further developed.		
Keywords practical nurse education, integrated curriculum, holistic teaching, cross-curricular learning		
Miscellaneous		

Sisältö

1 JOHDANTO	2
2 LÄHIHOITAJAKOULUTUS JA KOKONAISET SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTOSSA	3
2.1 LÄHIHOITAJAKOULUTUS JA LÄHIHOITAJAN TYÖN VAATIMUKSET	3
2.2 KOKONAISET KEHITTÄMINEN LÄHIHOITAJA-KOULUTUKSESSA	5
2.3 KEHITTÄMISHANKETYÖN VAIHEET	7
3 KESKEISET KÄSITTEET	8
3.1 KOKONAISET	8
3.2 INTEGRAATIO	9
3.3 EHEYTTÄMINEN	10
4 EHEYTTÄMINEN MIELEKKÄIDEN OPPIMISKOKONAISET RAKENTAJANA	11
4.1 TAUSTALLA OLEVAT IHMIS-, TIETO- JA OPPIMISKÄSITYKSET	11
4.2 OPETUSSUUNNITELMA KOKONAISET MAHDOLLISTAJANA.....	13
4.3 EHEYTTÄMISTAVAT	15
4.4 EHEYTTÄMISEN EDUT JA VAIKEUDET	17
5 KOKEMUKSIA KOKONAISET KOKONAISET	19
5.1 KÄSITYKSET KOKONAISET KOKONAISET JA OPETUKSEN EHEYTTÄMISESTÄ	20
5.2 EDELLYTYKSET OPETTAJALTA.....	22
5.3 KOKONAISET KOKONAISET HANKALOITTAVIA TEKIJÖITÄ	23
5.4 KOKONAISET KOKONAISET HYÖDYT	25
6 POHDINTA	26
LÄHTEET	31

LIITE: Kokonaisopetus, integraatio, eheyttäminen. Power Point -esitys

1 Johdanto

2000-luvun tietoyhteiskunnassa eheyttämällä on yhä tärkeämpi merkitys. Opetuksen eheyttäminen eli integrointi tähtää toiminnan tai opittavan asian syvällisempään ja laajempaan hallintaan ja ymmärtämykseen. Käytännön koulutyössä integroinnilla voidaan ymmärtää monipuolista, useista näkökulmista eri elämän osa-alueita koskettavaa pohdintaa, opiskelua, tekemistä ja toimintaa. Kokonaisopetuksella voidaan osaltaan eheyttää oppijan oppimisprosessia.

Lähihoitajan tehtäväkuva on muuttunut, jolloin sosiaali- ja terveysalan perustason auttamistehtävät eivät enää ole pelkkiä teknisiä suoritteita vaan vaatii laaja-alaista osaamista ja tiedon hallintaa. Tältä pohjalta integraation voidaan katsoa olevan olennainen osa lähihoitajan koulutusta, sillä työ on monitieteelliseen tietoperustaan pohjautuvaa. Lähihoitajan työssä korostetaan hyvän substanssiosaamisen lisäksi mm. työntekijöiden vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä uusien asioiden oppimisvalmiuksia. Näitä valmiuksia voidaan jo opiskeluvaiheessa kehittää kokonaisvaltaisen oppimisen keinoin.

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on perehtyä kokonaisopetukseen ja opetuksen eheyttämiseen ja sen soveltamiseen lähihoitajan opinnoissa. Savon ammatti- ja aikuisopiston Kuopion sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksessa on lähdetty kehittämään kokonaisopetuksen ideologiaa lähihoitajan koulutuksessa jo vuonna 2003 ja tavoitteena on kehittää yhteinen pedagoginen toimintatapa vuoteen 2010 mennessä. Osana kehityshanketta tein selvityksen miten kokonaisopetus toteutuu tällä hetkellä perusopinnoissa ja millaisin keinoin sitä voidaan edistää.

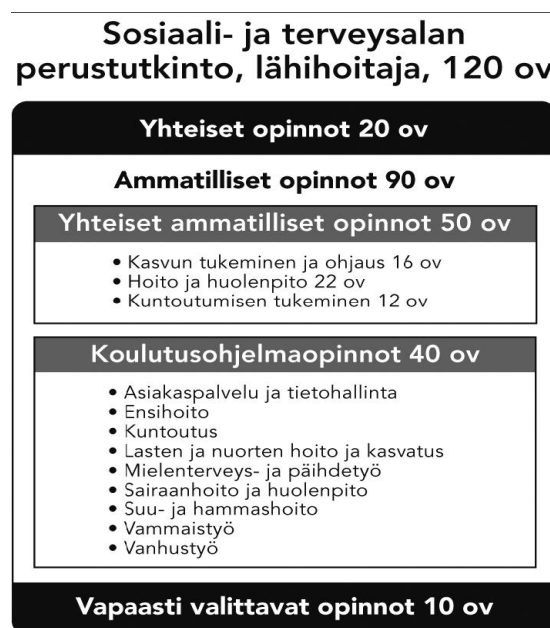
Kehittämishanke on samalla kertaa sekä oppilaitoksen pedagogiseen kehittämiseen liittyvä että omaan opettajuuteeni kasvuun liittyvä hanke. Kehittämishanke tapahtuu prosessimaisesti jatkuen edelleen.

2 Lähihoitajakoulutus ja kokonaisopetus Savon ammatti- ja aikuisopistossa

2.1 Lähihoitajakoulutus ja lähihoitajan työn vaatimukset

Lähihoitajan koulutus on toisen asteen sosiaali- ja terveysalan perustutkinto-koulutusta, joka aloitettiin vuonna 1993. Tuolloin yhdistettiin kolme sosiaalialan ja seitsemän terveysalan aikaisempaa tutkintoa. Näin muodostui hyvin laaja-alainen ammatti, jossa painottuu sekä sosiaali- että terveysalan tietämys yhdistettynä muihin tieteen aloihin (mm. ravitsemus, kasvatopsykologia). Samalla työn rikastaminen edellyttää tietämyksen lisäämistä, monitaitoisuutta ja itsenäistä ajattelua työtehtävistä suoriutumisessa. (Rintala & Elovainio 1997,3.)

Lähihoitajan opinnot (120 ov) muodostuvat yhteisistä opinnoista, ammatillisista opinnoista ja vapaasti valittavista opinnoista. Ammatilliset opinnot jakaantuvat sekä tutkinnon yhteisiin ammatillisiin opintoihin että koulutusohjelmittain eriytyviin ammatillisiin opintoihin. (Opetussuunnitelma 2006, 63–65.) Opintojen tarkempi erittely on kuviossa 1.

Kuvio 1. Lähihoitajakoulutuksen rakenne. Opetussuunnitelma 2006, 63.

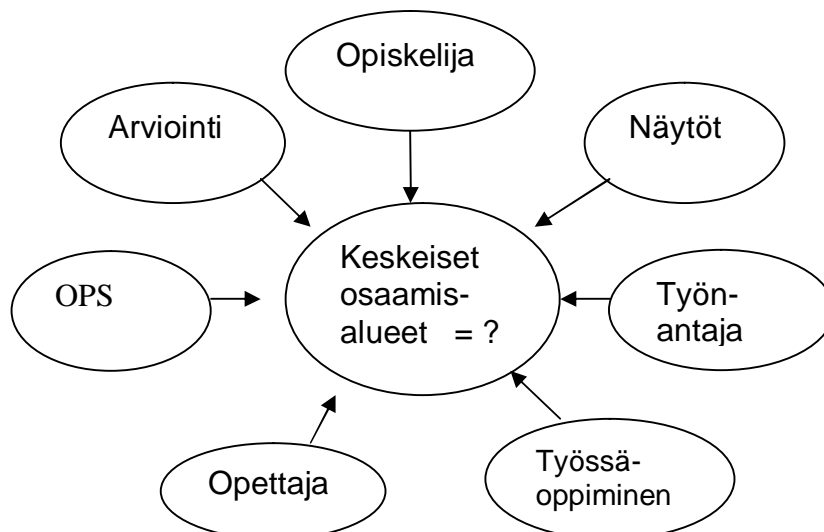
Ammattiosaamisen näytöt tulivat osaksi lähihoitajan koulutusta vuonna 2006 ja ne ovat osa opiskelija-arviointia. Ammattiosaamisen näyttöjen myötä arvioinnissa korostuu työelämän tarpeet. Ammattiosaamisen näyttöjä tukee opetus, joka on jaksotettu laajoiksi työelämälähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Tällöin opintokokonaisuuksien jakaminen opintojaksoiksi tulee tehdä työelämän toimintakokonaisuuksina, ei oppiaineittain (Opetushallitus 2006, 8, 33).

Lähihoitajatutkinto antaa pätevyyden perustason auttamistehtäviin erilaisissa muuttuvissa sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristöissä. Perustason hoiva- ja hoitotyö edellyttää teoreettista tietoa ja monipuolisia työvälineiden ja työmenetelmien hallintaa. Opetussuunnitelman perusteissa vuonna 1995 määriteltiin lähihoitajan työn olevan monitieteelliseen tietoperustaan pohjautuvaa, ennalta ehkäisevää, tukevaa ja korjaavaa palvelutyötä, jossa tieto näkyy toiminnassa ja sen perusteluissa. Lähihoitajan työtä säätelevät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö, normit sekä ammattietiikka. (Opetushallitus 2006, 162–163.) Tämä asettaa osaltaan vaatimuksia koulutuksen sisältöön ja opetuksen toteuttamiseen.

Lähihoitajakoulutuksessa kontaktiopetus sisältää eri oppiaineiden teoriaopetuksen lisäksi ammatillisten tilanteiden harjoittelua. Täten opetuksen integraatio tarkoittaa myös eri oppiaineiden teoreettisen tiedon toisiinsa yhdistämistä ja on siksi kaiken opetuksen sisällä ja välillä tapahtuva ilmiö. Oppilaitoksessa opitun teoreettisen tiedon ja työpaikalla tapahtuvan työssäoppimisen yhdistyminen opiskelijan osaamiseksi on välttämätöntä tulevien ammatillisten työtilanteiden hallitsemisessa. Monitieteellisen tietoperustan tulisi yhdistyä hoito- ja hoivatyön käytäntöön ja näkyä osaamisena työssä. Tällöin opettajan tulee oman erikoisalansa ja pedagogisen osaamisensa ohella tuntee myös lähihoitajan ammatti ja siinä vaadittavat taidot hyvin laajasti. Tämä huomioiden voidaan katsoa, että opetuksen integraatio on olennainen osa lähihoitajan koulutusta

2.2 Kokonaisopetuksen kehittäminen lähihoitajakoulutuksessa

Kokonaisopetuksen vieminen lähihoitajakoulutukseen Savon ammatti- ja aikuisopiston (tuolloin Pohjois-Savon ammatillinen instituutti) Kuopion yksikössä lähti liikkeelle vuonna 2003 OPEMON – hankkeen myötä. Lähtökohdaksi kehit-
tämiseksi oli poistaa yksittäisten oppiaineiden pienten tuntimäärien tuoma pirstaleisuus opetuksesta. Kokonaisopetuksen kehittämisen tavoitteena on opiskelijan kasvu ammattiin ja nähdä ammattiin opiskelu yhtenäisenä kokonaisuutena ja korostaa opinnoissa ydinosaamisen merkitystä (kuvio 2). Hankkeen alussa kokonaisopetus määriteltiin opintokokonaisuuksiin kuuluvien oppiaineiden integroinniksi laajoiksi ammatillista kasvua tukeviksi kokonaisuuksiksi. Käytännössä opetussisältöjen integrointi suunniteltiin tapahtuvan yhteissuunnittelun ja yhteisopetuksen keinoin asiantuntijuutta jakaen. Kehittämishanke lähti liikkeelle lähihoitajan tutkinnon yhteisistä ammatillisista opinnoista. (Kokonaisopetus sosiaali- ja terveysalan yksikössä 2003.)

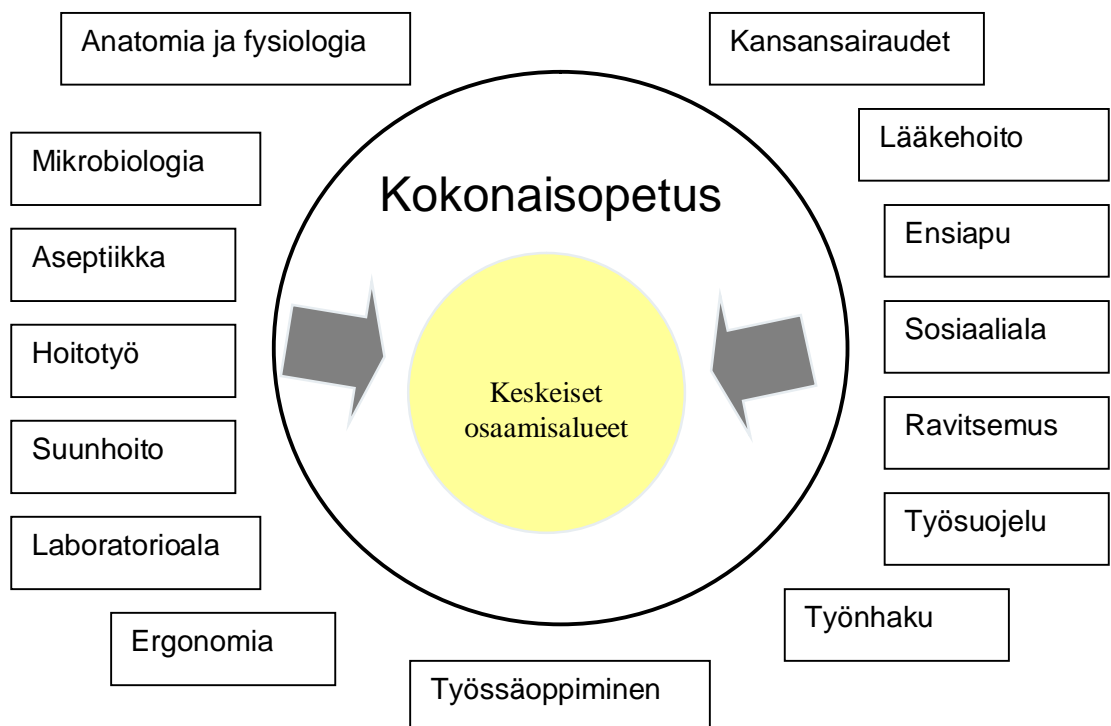

Kuvio 2. Kokonaisopetus – mitä varten, ketä varten? PSAMI Kuopio 2003.

Toimintasuunnitelman mukaan vuoden 2007 oppilaitoksen yhdeksi pedagogisen kehittämisen alueeksi nousi kokonaisopetuksen kehittäminen tavoitteena

yhteinen pedagoginen toimintatapa vuoden 2010 mennessä koko sosiaali- ja terveysalan Kuopion toimialueen opetuksessa. Tällä hetkellä kokonaisopetuksen periaate toimii jo osittain joissain opinnoissa ja osassa jo melko hyvin, mutta esimerkiksi hoito- ja huolenpidossa (HOHU) kokonaisopetus ei ole lähtenyt käyntiin kunnolla. Vaikeuksia HOHU:n tilanteeseen on aiheuttanut opintojakson laajuus (22ov) ja sen opintojen sisältö, jossa opetetaan hyvin monen tieteenalan opintoja (kuvio 3). Aiemmin nämä opinnot olivat pirstottu pieniksi 0,5-1,25 ov:n opintojaksoiksi mukaille behavioristista oppimiskäsitystä, mutta vuoden 2006 syksyllä voimaan tulleen opintosuunnitelman myötä opintoja on pystytty yhdistämään suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tämä on selkeästi helpottanut kokonaisopetuksen idean vientiä opintoihin. Suunnitelmassa näkyy konstruktivistinen oppimiskäsitys selkeämmin. Kuitenkin tulevalta uudelta opetussuunnitelmalta vaaditaan vielä enemmän kokonaisopetuksen läpiviemiseksi.

Kuvio 3. Hoito- ja huolenpito-opintokokonaisuudessa opiskeltavat asiat.

2.3 Kehittämishanketyön vaiheet

Oma kehittämishankkeenäni lähti liikkeelle nimenomaan HOHU:n kehittämises-
tä. Opettajien vaihtumisen myötä koettiin tarpeelliseksi saada tietoa mitä ko-
konaisopetus on. Keväällä 2007 pidin hoito- ja huolenpidon opintojaksokoko-
uksessa opettajille liitteen 1 mukaisen alustuksen kokonaisopetuksesta ja
opetuksen eheyttämisestä. Keväällä hoito- ja huolenpidon opintokokonaisuut-
ta kehitettiin pienemmissä työryhmissä tavoitteena yhdistää aikaisempia pie-
niä opintojaksoja mielekkäällä tavalla toimiviksi kokonaisuudeksi. Tässä työs-
sä auttoi uusi syksyllä 2006 voimaan tullut koulukohtainen opetussuunnitelma,
jossa opiskeltavat asiat oli nivottu laajemmiksi kokonaisuudeksi. Osallistuin
tiimiin, jossa laajemman opintojaksosuunnittelun lisäksi kehitettiin useamman
opintojakson päätteeksi kokoavaa toimintapäivää. Toimintapäivän ajatus lähti
liikkeelle opetuksen eheyttämisen ajatuksesta, jolloin päästään pois useista
erillisistä arvioitavista harjoituskokeista. Toimintapäivänä yhdistyy hoidonalan,
laboratorioala, suun hoidon ja ergonomian opinnot potilastapaustehtävinä,
jossa opiskelijat voivat kokeilla tietojaan ja taitojaan mahdollisimman aidoissa
hoitotilanteissa. Päivä järjestetään mahdollisimman lähelle hoito- ja huolenpi-
to-opintojakson työssäoppimista. Koulutusohjelmaopiskelijat toimivat potilaina
ja tarkkailijoina ja heillä liittyi tapahtumaan oma oppimistehtävä ammatillisesta
kasvusta. Vastuupettajana toimi hoitotyön opettaja, joka koordinoi, ohjaa ja
järjestää sekä purkaa tilanteen opiskelijoiden kanssa. Jokainen opettaja seu-
raa ja arvioi omalla rastillaan toimintaa ja antaa palautteen opiskelijoille. Toi-
mintapäivä toteutettiin kahdelle opiskelijaryhmälle ensimmäisen kerran joulu-
kuussa 2007. Sekä opiskelijoilta että opettajilta saadun positiivisen palautteen
perusteella toimintapäivän toteuttamista jatketaan lukukaudella 2008 kehittäen
sitä edelleen toimivammaksi.

Syksyllä 2007 tein lähihoitajakoulutuksen perusopinnojen opettajille suunnatun
kyselyn kokonaisopetuksesta, jonka tuloksia käsittelem tarkemmin tässä työs-
sä luvussa 5. Kysely suoritettiin sähköisesti Webropol -kyselytyökalua hyväksi
käyttäen (www.Webropol.com).

Lokakuun lopussa pidettiin opettajakokoontuminen teemalla kokonaisopetuk-
sen nykytila ja kehittäminen, jossa oppiva kuppila – menetelmää käyttäen

työstettiin edelleen kyselyssä selvitettyjä asioita. Tapahtuman aluksi kerroin tiivistetysti suorittamani kyselyn tuloksia tarkoituksena johdatella läsnäolijat aiheeseen. Tällä kertaa osallistujina olivat kaikki lähihoitajakoulutuksen opettajat, myös yhteisten aineiden opettajat, mahdollisuuksiensa mukaan. Kupploiden aiheena olivat kokonaisopetuksen hyödyt ja hyvät kokemukset, kokonaisopetuksen edellytykset opettajalta, millainen suunnittelu mahdollistaa kokonaisopetuksen ja mistä näkee, että olemme kokonaisopetuksen tiellä: mikä on seuraava askel? Kokonaisopetuksen työryhmä, johon itsekin kuulun, kokosi päivän päätteeksi aiheet ja niiltä pohjin jatkamme kokonaisopetuksen prosessin etenemisen suunnittelua ja toteutusta.

3 Keskeiset käsitteet

Kokonaisopetusta ja opetuksen eheyttämistä koskevat määritelmät ovat osittain ristiriitaisia, mikä hämmensi kehittämishankkeen alussa. Tutustuessani kokonaisopetusta koskeviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen huomasin käsitteiden päällekkäisyyttä. Käsitteitä kokonaisopetus, opetuksen eheyttäminen ja integraatio käytettiin ainakin jossain määrin synonyymeina. Joissakin määritelmässä ne taasen katsottiin toisistaan poikkeavaksi. Seuraavassa tarkastelen lyhyesti kyseisten käsitteiden määrittelyä kirjallisuuden mukaan.

3.1 Kokonaisopetus

Kokonaisopetus on yleisesti käytössä oleva opetuksen muoto alkuopetuksessa. Uusikylän ja Atjosen mielestä (2005, 91) oppiainerajat ylittävää opetusta kutsutaan kokonaisopetuksiksi silloin, kun oppiainejako pyritään häivyttämään opetuksesta lähes kokonaan. Hellströmin (2008, 57) mukaan kokonaisopetus on yksi eheyttämisen tapa, joka liittyy horisontaaliseen integraatioon. Kokonaisopetuksen taustalla on William Jamesin näkemys, että ihminen on kokonaisuus, jossa ajatukset, tunteet ja liikkeet vaikuttavat yhdessä (Sovelius-Sovio 1992,35).

Kokonaisopetus jaetaan vapaaseen kokonaisopetukseen ja sidottuun kokonaisopetukseen. Vapaassa kokonaisopetuksessa ei ole ennalta suunniteltua opetussuunnitelmaa, vaan opetus määräytyy oppilaiden tarpeiden, elämän tilanteiden ja elämysten pohjalta. Opetusta tarkastellaan oppilaan näkökulmasta. Tällöin oppijan ja opettajan yhteistoiminta tulee läheiseksi ja joustavaksi. (Sovelius-Sovio 1992, 36.)

Sidotussa kokonaisopetuksessa on olemassa opetussuunnitelma, joka rakentuu yhden tai useamman keskusaineen ympärille. Siinä kokonaisuudet seuraavat toisiaan ajallisesti tietyssä, ennalta määrättyssä järjestyksessä. Opetus voidaan myös rakentaa teemojen varaan, jolloin eteneminen tapahtuu jaksoittain. Sidottua kokonaisopetusta käytetään, jos ei haluta toteuttaa kokonaisopetusta jatkuvasti koko kouluvuoden ajan. (Sovelius-Sovio 1992, 36.)

3.2 Integraatio

Integraatiolla on monta merkitystä, mutta didaktikassa sen alkuperäinen merkitys on sama kuin sanalla eheyttäminen. Molemmat tarkoittavat opettajan näkökulmasta oppiaineiden jäsentämistä laajoiksi kokonaisuuksiksi ja oppilaiden näkökulmasta opittavien asioiden laaja-alaista hallintaa. Myöhemmin 1990-luvulla integraatiolla alettiin tarkoittaa myös erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden opetusta yleisopetuksen ryhmissä. (Hellström 2008, 87.) Integraatiossa voi olla siis kyse oppiaineiden, erilaisten oppilaiden sekä sidosryhmien integraatiosta. Suppeammassa merkityksessä integraatio voi olla koulutuksen sisällä tapahtuvaa (oppiaineiden välinen) tai laajempaa käsitteenä koulutuksen, oppijan muun elämän ja yhteiskunnan välinen integraatio. (Aaltonen 2003, 54)

Puurulan (1998,15) mielestä integrointi tähtää opetuksen eheyttämiseen, mutta on monitahoisempi termi kuin eheyttäminen. Tällöin käsitteeseen liitetään sanat kokonaisopetus, teemapäivät, aihekokonaisuudet, projektiopetus ja opettajien välinen yhteistyö tiimi- tai työpariopetuksen muodossa.

Uusikylä ja Atjonen (2005, 91–92) näkevät, että integraatiota voidaan käyttää eheyttämisen synonyymina. Kuitenkin integraatio-käsitettä käytetään yleensä vain, kun puhutaan sellaisista muutoksista, jotka näkyvät kirjoitetussa opetussuunnitelmassa. Yleisen suomalaisen asiansaston (YSA) mukaan integroitu opetus ja eheyttäminen ovat synonyymejä ja kokonaisopetus suppeampi termi ja alisteinen edellisille. Tässä työssä (oppiaineiden) integrointia ja opetuksen eheyttämistä käytetään synonyymeinä.

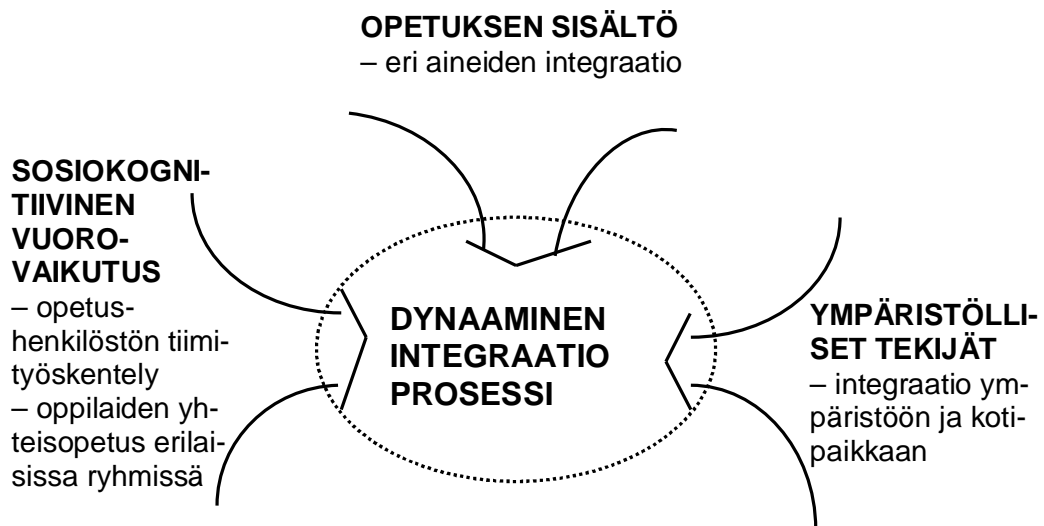
3.3 Eheyttäminen

Yleisesti eheyttämisellä tarkoitetaan irralleen joutuneiden osien ehjäämistä. Didaktiikassa eheyttämistä voi tapahtua Hellströmin (2008, 55) mukaan monella tasolla, kuten mm. oppilaan persoonan, oppiaineen, koulupäivän, koulun elämänpiirin sekä koulun ja elämän eheyttämisenä.

Eheyttämisessä opetus voidaan rakentaa kokonaisuuksiksi niin, että joitakin ilmiöitä tarkastellaan kokonaisuutena eri tieteenalojen ajattelua yhdistäen. Tällöin opiskeltavia asioita, esimerkiksi ihmistä, tarkastellaan samanaikaisesti eri oppiaineiden näkökulmasta. Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on ohjata tarkastelemaan ilmiöitä kokonaisuuksina, yhdistää eri tieteenalojen ajattelua ja korostaa yleisiä kasvatuksellisia ja koulutuksellisia päämääriä. Opetusta eheyttäessä perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä.

Husson (1988, 20) mukaan eheyttäminen tapahtuu kolmella eri tasolla (kuviokuva 4). Oppiaineiden sisällöllisen eheyttämisen ohella eheyttämistä tapahtuu opetusprosessin mukana olevien henkilöryhmien tiedollissosiaalisen vuorovaikutuksen laajentamisella sekä teoriaopetuksen entistä tehokkaammalla liittämällä ympäröivään yhteiskuntaan.

Tässä työssä tarkastellaan opetuksen eheyttämistä lähinnä oppiaineen eheyttämisen näkökulmasta unohtamatta kuitenkin oppijan persoonan ja koulun ja ympäröivän yhteiskunnan merkitystä.

Kuvio 4. Opetuksen eheyttämistä edistävät tahot (Husso 1988, 20).

4 Eheyttäminen mielekkäiden oppimiskokonaisuuksien rakentajana

4.1 Taustalla olevat ihmis-, tieto- ja oppimiskäsitykset

Opetuksen kokonaisvaltaistamispyrkimysten taustalla vaikuttavat käsitykset oppimisesta, ihmisestä ja tiedosta. Eheyttämien ei ole vain didaktinen ja pedagoginen raami, vaan syvempi koko koulun ja opetuksen suunnittelua ohjaava filosofia ja arvopäämäärä (Ahonen & Helimäki 1999).

Objektiivisen tietokäsityksen mukaan tieto on aistihavaintoihin perustuvaa, mitattavissa olevaa ja kiistatonta. Tämän mukaan ihmisen on mahdollista saada maailmasta ja ilmiöistä tasapuolista ja tiedon esittäjästä riippumatonta tietoa. Nykyisin korostuu kuitenkin rationaalinen, pragmaattinen (käytännöllinen) ja konstruktivistinen käsitys tiedon muodostumisesta. Rationalismissa tiedon ensisijaiset lähteet ovat ihmisen järki ja ajattelu ja pragmaattisen tiedonkäsityksen mukaan todellisuus ei ole pysyvää, vaan jatkuvasti muutoksessa oleva tila. Tällöin tiedon muodostus perustuu keskeisesti ihmisen omaan

toimintaan. (Tynjälä 1999, 23–26.) Hellström (2008, 55) näkee, että eheyttämisytkimys on yksi vastaus muuttuneeseen tiedonkäsitykseen. Usko objektiiviseen tietoon on rapautunut ja tieto nähdään dynaamisena ja jatkuvasti muuttavana. Tällöin on tärkeää osata rakentaa tietämystä, osattava pikeminkin kysyä kuin vastata.

Ahosen ja Helimäen (1999) mukaan kokonaisopetuksen ja eheyttämisen lähtökohtana on ehyt ja kokonaisvaltainen ihmiskuva. Kokonaisvaltaisen oppimisenäkemyksen ihmiskuva sisältää tiedostavan, aktiivisen ja integroituneen kokonaispersoonallisuuden ihanteen, joka on saanut vaikutteita myös kognitiivisesta teoriasta. Kognitiivinen psykologia näkee ihmisen omatoimisena ja aktiivisena tiedon käsittelijänä, joka ohjaa toimintaansa tiedon avulla. (Karvinen 2004, 60.)

Ihmiskäsitys on pohjana omaksutulle oppimiskäsitykselle, vaikkakin se saattaa olla huonosti tiedostettu tai jopa kokonaan tiedostamaton. Ihmiskäsityksiä on ryhmitelty monella eri tavalla, kuten naturalistinen (mekaaninen), humanistinen ja kristillinen ihmiskäsitys. Vallitseva ihmiskäsitys perustuu humanistiseen psykologiaan, jonka mukaan ihminen on aktiivinen ja itseohjautuva toimijana ja oppijana. Humanistisessa ihmiskäsityksessä korostetaan ihmisen kokonaisvaltaisuutta ja painotetaan toimimista hänen ehdoillaan. (Karjalainen & Kukkonen 2005, 11.) Opetuksen kokonaisvaltaistamisen taustalta löytyy humanistinen ihmiskäsitys.

Nykyisten käsitysten mukaan oppimisessa korostuvat mm. itseohjautuvuus, itsearviointi ja opiskelijaa ohjaava tai aktivoiva ote. Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa joustavaa ja oppijan valmiuksia painottavaa opetusta. Lähtökohtana on oppijan tapa hahmottaa maailmaa. Keskeisenä ideana on se, että tieto ei siirry vaan oppija konstruoi sen itse; hän valikoi ja tulkitsee informaatiota, jäsentää sitä aiemman tietonsa pohjalta ja rakentaa kokemuksensa välityksellä kuvaa siitä maailmasta, jossa elää. (Tynjälä 1998, 115.) Kun painopistettä siirretään opettamisesta oppimiseen ja sen ohjaamiseen, tärkeintä ei enää olekaan se, mitä ja miten opettajat opettavat vaan mitä opettajat tekevät, että oppija oppii. Opettajan mielenkiinto ei enää kohdistu opiskelijan käyttäytymi-

seen ja suorituksiin, vaan opiskelijoiden ajattelun ymmärtämiseen sekä syvälistä oppimista tukevien oppimisympäristöjen luomiseen.

Åhlbergin (2000,192) mukaan nykyisessä mutkikkaassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa jokaisen on otettava täysi vastuu omasta oppimisestaan, arvoistaan, tunteistaan, taitojensa kehittämisestä ja tiedon rakentamisesta. Tämä edellyttää korkealaatuista oppimista, johon eheyttävä kasvatus antaa mahdollisuuden. Parhaimmillaan oppiminen on tällöin yhteisten tutkimusten kaltaisia oppimisprojekteja, joissa hyödynnetään sekä oppilaiden että opettajien erilaiset lahjakkuudet, tiedot ja taidot. Tietoa ei tavoiteta vain kuuntelemalla, vaan toiminnassa. Kokonaisvaltaiseen oppimiseen liittyy näin oleellisesti myös pragmaattinen näkökulma. Kokemuksellisessa oppimiskäsityksessä oppijan omaa informaation hankintaa ja itsereflektiota pidetään tärkeänä oppimiselle. Opettajan tulee tällöin antaa riittävästi tilaa oppijan itsensä toteuttamiselle ja minän kasvulle niin, että se tukee oppijan kasvua ja itseohjaavuutta.

4.2 Opetussuunnitelma kokonaisopetuksen mahdollistajana

Eheyttävän opetuksen idea ei koske ainoastaan oppiaineiden uudelleenjärjestelyä, vaan se toimii opetus- ja oppimistapahtumaa laajemmin uudistavana näkökulmana. Eheyttämisen vaikutukset ulottuvat oppimateriaaleihin, opetuksen työtapoihin, oppimiskäsityksiin, oppilaan ja opettajan sekä koulun ja lähiyhteisön vuorovaikutussuhteisiin. Integrointi tapahtuu yhdistämällä tiettyjä oppiaineita tai – aihealueita, joka näkyy esimerkiksi lukujärjestyksessä laajempina oppiainetermeinä. Integrointi on myös oppijan ohjaamista näkemään oppiaineiden välisiä yhteyksiä, samalla kuitenkin säilyttäen oppiaineiden itsenäisyys niiden yksilöllisiä tunnuspiirteitä ja eroavaisuuksia arvostaen. Integrointi voidaan suorittaa myös tietyn keskusaineen ympärille, jolloin keskitytään yhteen oppiaineeseen, jonka oppimista muut aineet tukevat. (Aaltonen 2003, 64–65)

Ahosen ja Helimäen (1999) mukaan eheytyminen toteutuu vain loogisesti jäsentyneen ja eheytetyn opetussuunnitelman mukaan. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan opetussuunnitelma tulisi pyrkiä rakentamaan niin, että

se ei ole luettelo opittavista asioista, vaan haaste opiskelijalle itsenäiseen oppijakeskeiseen opiskeluun. Yksikkökohtaisia opetussuunnitelmia tulee pystyä jatkuvasti uudistamaan yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä eri oheisryhmien kanssa. Heidän mukaansa keskeistä on kuitenkin nähdä oppija kaiken toiminnan subjektina, tekijänä, joka tietojensa ja taitojensa karttuessa voi ottaa yhä enemmän vastuuta omasta oppimisestaan. Tältä pohjalta tulisi työelämä ja sen vaatimukset yhä enemmän ottaa huomioon opetussuunnitelmaa laaties-

Aaltonen (2003) kiteyttää opetuksen integraatioon vaikuttavat tekijät seuraavan kuvion avulla:

Kuvio 5. Opetuksen integraatioon (ml tiimiopetus) vaikuttavat kontekstitekijät aikaisempien empiiristen tutkimusten perusteella. (Aaltonen 2003, 63.)

Myös erityttäminen kuuluu olennaisena osana opetuksen eheyttämiseen. Keskeinen lähtökohta opetuksen erityttämisessä on huolehtia siitä, että opetus vastaa oppijan kunkinhetkisiä edellytyksiä. Oppijan erilaisuus, erilaiset kokemukset ja kiinnostukset oppimista kohtaan vaikuttavat oleellisesti eri opetusmenetelmien käyttöön (Ahonen & Helimäki 1999). Täytyy myös muistaa, että integroitu opetus ja oppiainejakoinen opetus eivät ole toisiaan poissulkevia. Oppiaineet eivät ole integraation vihollisia vaan tarpeellisia ja välttämättömiä liittolaisia. (Aaltonen 2003, 51.)

4.3 Eheyttämistavat

Käsite eheyttäminen selkeytyy tarkastelemalla eheyttämisen tapoja. Opetuksen eheyttämisen (integraation) määrittelyn taustalla voi olla joko **ajallinen jaottelu** tai näkemys integraatiosta **oppijakeskeisenä** ja **opettajakeskeisenä** ilmiönä. Seuraavaksi tarkastellaan eheyttämistä tämän jaottelun avulla.

Ajallisesti opetuksen eheyttämistavat jaetaan **vertikaaliseen ja horisontaaliseen** integraatioon. Vertikaalinen integraatio voidaan määritellä samaan kokonaisuuteen, tavallisesti samaan oppiaineeseen, kuuluvien oppiainesten ja oppimistilanteiden järjestämiseksi peräkkäin mielekkääksi kokonaisuudeksi. Tällöin yleensä opetuksessa edetään tutusta tuntemattomaan, konkreetista abstraktiin ja oppiaineen loogisen rakenteen mukaan. Vertikaalisessa integraatiossa mielenkiinto kohdistuu siihen, miten toisiaan seuraavat oppimiskokemukset kytkeytyvät toisiinsa. Ydinkysymyksenä on se, miten kukin oppiaineen käsitteistö kehittyi siirryttäessä vuosiluokalta ja kouluasteelta toiselle ja miten eri asiasisällöt pohjautuvat aikaisemmin esille tuotuihin sisältöihin (Aaltonen 2003, 54; Karvinen 2004, 64.)

Horisontaalinen integraatio tarkoittaa samanaikaisten oppimistilanteiden tai läheisesti toisiinsa kuuluvien oppiainesten yhteenliittämistä ja opetuksen sitomista koulun ulkopuoliseen elämään. Sen on nähty tarkoittavan myös eri oppiainesten tai opetus- ja käyttötilanteiden kesken oppilaiden mielessä tapahtuvaa liittymistä. (Aaltonen 2003, 55.) Horisontaalisessa integroinnissa käytettyjä menetelmiä ovat:

- *rinnastaminen*, jolloin asiallisesti yhteenkuuluvat seikat käsitellään likipitään samanaikaisesti
- *jakso- eli periodiopetus*, jolla vähennetään samanaikaisesti opiskeltavien aineiden määrää keskittymällä opiskelemaan vuorotellen pääosin yhtä ainetta kerrallaan
- *kokonaisopetus*, jolloin oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt käsitellään tietyn teeman, ongelman tai kokonaisuuden puitteissa
- *teematyöskentely*, joka voi olla lyhytkestoista tai pitkäjänteisempää
- *projektityöskentely*, joka voi olla yksilö- tai ryhmätyöskentelyä. Projektissa korostuu oppijan aktiivinen rooli työ suunnittelun ja arvioinnin merkeissä
- *ongelmaperustainen oppiminen (PBL)*, jossa tärkeää on oppia oppimaan, tunnistamaan opiskeltavan asian kannalta tärkeimmät ongelmat ja tietämään, miten niiden ratkaisemisessa tulee edetä. PBL liittyy läheisesti ammatillisten alojen koulutukseen
- *tiimi- eli yhteisopetus*, joka suppeimmillaan on opettajien yhteissuunnittelua ja laajimmillaan yhteissuunnittelun lisäksi yhteisopetusta ja – arviointia sekä opetustilanteiden jälkeistä kollegiaalista keskustelua ja vertaispalautetta

Vertikaalinen integraatio on edellytys hyvin onnistuneelle horisontaaliselle integraatiolle. Vertikaalisella integraatiolla voidaan auttaa mielekkäiden kokonaisuuksien syntymistä tieteenalan sisällä ja samalla horisontaalinen integraatio tukee tiedon syväkonstruoimista ilman, että eri oppiaineiden välillä on keinoitekoisia rajoja. Tiivistetysti voidaan sanoa vertikaalisen integraation tapahtuvan oppiaineen sisällä ja horisontaalisen integraation tapahtuvan oppiaineiden välillä.

(Hellström 2007; Karvinen 2004, 64; Aaltonen 2003, 57)

Opettajan näkökulmasta tarkasteltuna integraatio nähdään teknisenä opetuksen organisointimenetelmänä. Sitä kuvataan tiettyjen opetettavana olevien rakenneosien yhteenliittämisenä ja jo olemassa olevien oppiaineiden ja – sisältöjen uudelleen organisoimista opetussuunnitelmassa tai opetustilanteessa. Tällöin sen nähdään ikään kuin oppijan ulkopuolisena asiana. (Aaltonen 2003, 54)

Integraatiota voidaan määritellä myös **oppijakeskeisesti**, oppijan sisäisenä prosessina. Tällöin korostetaan oppiainesten ja erilaisten opetustapahtumien sulauttamista kokonaisuudeksi oppijan ajatuksissa. Integraatio nähdään tällöin prosessina, joka aiheuttaa oppijassa tietyn muutoksen, esimerkiksi kognitiivisen rakenteen kehittymisen (ks. Ahonen & Helimäki 1999). Tai se voidaan määritellä oppijan taitona, kuten esim. kykynä tarkastella asioiden yhteyssuhteita, hahmottaa asioita laajoina kokonaisuuksina, tarkastella asioita eri näkökulmista ja kykynä soveltaa opittua uusissa tilanteissa. Opettaja nähdään tällöin lähinnä tukijana ja mahdollistajana. Lisäksi integraatiota voidaan käsitellä oppijan persoonallisuuden kokonaiskehittymisen näkökulmasta. Tällöin integraatio ajatellaan oppijan psykomotorista, affektiivista ja kognitiivista persoonallisuusalueita yhdistävänä tekijänä. (Aaltonen 2003, 54, 67–68.)

Aaltonen (2003, 69–71) tuo esille **sosiaalis-toiminnallisen lähestymistavan** integraatiolle. Integraatiota kuvaa tällöin voimakkaasti yhteistoiminnallisuus ja sekä opettajien että oppijoiden oletetaan oppivan toisiltaan. Yhteistoiminnallisuus näkyy opiskelijoiden välisenä, opiskelijoiden ja opettajan välisenä, opettajien välisenä sekä koulun ja yhteiskunnan välisenä yhteistoimintana, johon kuuluu myös koulun ja työelämän välinen yhteistyö. Hoitotieteen tutkimuksissa tämä näkökulma korostuu teorian ja käytännön harjoittelun integraationa. Tällöin sekä opettajan ohjauksella sekä teorian ja käytännön harjoittelun ajallisel-la sijoittumisella on havaittu olevan ratkaiseva merkitys siihen, miten opiskelija kykenee integroimaan teoriaa ja käytäntöä.

4.4 Eheyttämisen edut ja vaikeudet

Opetuksen integrointi auttaa opiskelijan kokonaispersoonallisuuden kehittymistä ja eheyttymistä. Integraation on katsottu helpottavan uuden asian oppimista, mielessä säilymistä ja soveltamista, sillä sisällöltään ja etenemiseltään yksilöllinen opetus motivoi ja aktivoi opiskelijaa. Integraatio luo edellytyksiä sosiaalisen oppimisilmaston syntymiselle, mikä näkyy positiivisesti sekä opettajan että opiskelijan oppimisessa. Opiskelijan kannalta sosiaaliset oppimisaavutukset koskevat oppilaiden asenteita ja käyttäytymistä, mikä näkyy li-

sääntyneenä toisten huomioimisena ja arvostamisena sekä vastuullisuutena ja itseohjautuvuutena. Positiivisena vaikutuksena on myös lisääntynyt vuorovaikutus oppilaiden välillä ja parantunut käyttäytyminen tunnilla. Lisäksi on havaittu yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääntymistä aikuisten ja kotien kanssa. Opiskelussa mahdollistuu opiskelijoiden yksilöllisten että yhteistoiminnallisten työskentelytapojen kehittyminen. Myös tiedon soveltaminen uusissa tilanteissa, johtopäätösten ja perustelujen tekeminen sekä ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. Opiskelijan oman ajattelun reflektointi, luovuus ja tekniset taidot kehittyvät näiden myötä. (Aaltonen 2003, 68–70; Hellström 2008, 56.)

Opettajan kannalta positiiviset vaikutukset näkyvät ammatillisen minäkäsityksen voimistumisena, lisääntyneenä innostuneisuutena sekä kollegiaalisuuden ja opettajien välisen yhteistyön lisääntymisenä. Opettaja pystyy paneutumaan kokonaisvaltaisesti oppilaiden kokonaiskehitykseen. Myös koulun ja muiden sidosryhmien välinen yhteistyö selkiintyy. Integroinnin on todettu lisäävän uusien opiskelijakeskeisten opetusmenetelmien käyttöä. (Aaltonen 2003, 70–71; Sovelius-Sovio 1992, 34)

Kokonaisvaltaisen oppimisen ja opetuksen integroinnin etuja on tuotu kirjallisuudessa julki hyvin monipuolisesti. Sen sijaan kritiikkiä ja vaikeuksia on esitetty huomattavasti suppeammin. Eheyttämisen hyvien puolien korostaminen saattaa aiheuttaa vaaran, että opetustaan eheyttävä opettaja suhtautuu kriittömästi omaan opetukseensa. Opettajan on syytä tutustua eheyttävään opetukseen kohdistuneeseen kritiikkiin pystyäkseen paremmin tiedostamaan ja välttämään integroidun opetuksen heikkouksia. (Uusikylä & Atjonen 2005, 93.)

Eheyttämistä on arvosteltu mm. siitä, että opetuksessa saatetaan korostaa opettajan mieltymysten mukaisesti joitain periaatteita ja aiheita tai suosia joidakin oppiaineita muita enemmän. Riskinä on, että jokin tieteenala uhkaa jäädä kokonaan huomiotta tai kärsii, jos se alistetaan käsiteltävänä olevalle keskusaiheelle. Uhkana on myös näennäiseheytyminen; sisällön keinotekoinen yhdistäminen ja menetelmällinen painottuminen saattavat synnyttää tavoitteiltaan epämääräistä toimintaa, joka ei edistä oppimista. (Aaltonen 2003, 50.)

Aaltosen (2003, 50–51) mukaan oppiaineiden integraatio on nähty jonkinasteisena uhkana oppiaineen itsenäisyydelle ja opettajan ammatti-identiteetille. Työskentely eri alojen opettajien muodostamissa tiimeissä on koettu yksinäiseksi, vailla oman alan opettajaryhmän tukea. Oppiaineen itsenäisyydellä voidaan tämän mukaan rakentaa myös opettajan ammatillista asemaa kouluuyhteisössä. Kuitenkin jos integraatio toteutetaan eri oppiaineita yhdistäen eikä ne kokonaan sulauttaen, säilyvät eri tieteenalojen ainutkertaiset ja arvokkaat näkökulmat ja silti oppijaa voidaan ohjata eri alojen syvällisten yhteyksien ymmärtämiseen.

Myös opettajien substanssiosaamisen syvällisyys on keskusteluttanut. Onko sisältöspesialisti vai sisältögeneralisti parempi integroimaan opittavia aineita tai eri oppiaineita toisiinsa? Opetuksen syvällisen integroinnin katsotaan vaativan opettajalta pysyttäytymistä omalla asiantuntijuusalueellaan ja integraation toteuttamista eri oppiaineiden opettajien välisenä yhteistyönä. Keskittymällä omaan asiantuntijuusalueeseensa ja samalla perehtymällä toisten alojen yhteyksiin opittavan asian kannalta, kykenee opettaja ohjaamaan oppijaa näkemään eri aineiden välisiä yhteyksiä. (Aaltonen 2003, 51, 57.)

Yksi opetuksen integroimista koskeva epäily on, tuottaako se syvällisempiä oppimiskokonaisuuksia oppijalle vai jättääkö se vain syviä aukkoja tietyn oppiaineen ja sen käsitteiden ymmärtämiseen (Aaltonen 2003, 49). Tämä voi mielestäni olla uhkana ainakin silloin kun opiskelija ei ole motivoitunut opiskeluun. Suuret opiskelijaryhmät vaikeuttavat oppijoiden yksilöllisyyden riittävän huomioimisen opetuksessa, mikä osaltaan voi edesauttaa oppijan putoamisen ”pois kärryiltä”.

5 Kokemuksia kokonaisopetuksesta

Syyslukukaudella 2007 tein oppilaitoksessamme kyselyn kokonaisopetuksesta ja opetuksen eheyttämisestä. Kyselyn tavoitteena oli selvittää millaisia kokemuksia opettajillamme on kokonaisopetuksesta, mitkä tekijät heidän mielestään edistävät tai estävät kokonaisopetuksen toteutumista lähihoitajan opin-

noissa ja miten opetusta voidaan kehittää kokonaisopetuksen suuntaan. Lisäksi halusin selvittää, miten opettajat ymmärtävät kokonaisopetuksen periaatteen.

Kysely suoritettiin 18.9–3.10.2007 välisenä aikana ja uusinta kysely 12–22.10.07. Lopulliseksi vastausprosentiksi muodostui 75 %. Kohdejoukkona oli harkinnanvarainen otos (n 20) Savon ammatti- ja aikuisopiston lähihoitajakoulutuksessa opettavista opettajista, jotka olivat työskennelleet oppilaitoksessa vähintään yhden lukuvuoden. Tällä kertaa otokseen ei otettu yleisten aineiden opettajia. Kysely suoritettiin sähköistä Webropol -kyselykaavaketta käyttäen. Kaavake esiteltiin syyskuussa 2007 neljällä opettajalla, jonka jälkeen kaavakkeeseen tehtiin joitakin muutoksia.

Kokonaisopetuksen periaatteella opettaneita vastaajista oli 86 %. Kokemukset kokonaisopetuksesta olivat kaikilla nykyisestä oppilaitoksesta tai sitä edeltäneistä organisaatioista ja kestoiltaan muutamista kerroista aina viiteen vuoteen. Kokonaisopetuksen suunnitteluun olivat osallistuneet kyseisessä opintokokonaisuudessa opettaneet eri alan opettajat tai saman alan opettajat yhdessä.

5.1 Käsitukset kokonaisopetuksesta ja opetuksen eheyttämisestä

Aaltonen (2003,72) tuo esille opettajan oman käsityksen merkityksen opetuksen eheyttämisessä. Opettajan oma ymmärrys ja integraatiokäsitys vaikuttavat siihen, miten sitä toteutetaan opetussuunnitelman suunnittelussa, opetuksessa ja oppimisen arvioinnissa. Kuitenkin opettajien erilaiset käsitykset ja tavat toteuttaa integraatiota eivät ole esteenä, mikäli työyhteisössä ollaan niistä tietoisia. Tältä pohjalta kysyin opettajien näkemyksiä kokonaisopetuksesta ja opetuksen eheyttämisestä ja pyysin heitä kuvaamaan, miten he ovat niitä omassa opetuksessaan toteuttaneet.

Vastaajien käsitys kokonaisopetuksesta ja opetuksen eheyttämisestä oli hyvin samansuuntainen. Eheyttäminen nähtiin tavoitteena ja kokonaisopetus yhtenä

keinona / periaatteena mahdollistaa opetuksen eheyttäminen. Tällöin eheyttäminen nähtiin laajempänä kokonaisuutena ja kokonaisopetus sen yhtenä mahdollistajana. Pienessä osassa vastauksista kokonaisopetus ja opetuksen eheyttäminen miellettiin toistensa synonyymina.

Määriteltäessä opetuksen eheyttämistä vastauksista näkyi ajallinen jaottelu.

”Siinä aihekokonaisuuksia yhdistetään sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti toisiinsa...”

Oppijakeskeisyys näkyi myös vastauksista. Eheyttämisen tavoitteeksi nähtiin jokaisen opiskelijan oma henkilökohtaisen ja ammatillisen kasvun mahdollistaminen sekä auttaa opetuksellisin keinoin opiskelijaa pääsemään parhaaseen lopputulokseen.

”Tavoitteena opetuksessa on mahdollistaa jokaisen opiskelijan oma henkilökohtainen kasvu sekä ammatillinen kasvu. Auttaa opetuksellisin keinoin opiskelijaa pääsemään parhaaseen lopputulokseen.”

”...tarkoittaa opiskelijalle syntyvän mielikuvan ja ajatusrakennelman rakentumista siten, että syy-seuraussuhteet selkenevät ja aihealueen muodostavat eri näkökulmat muodostavat kokonaisuuden.”

Opettajakeskeisyys oli vastauksissa kuitenkin voimakkaimmin näkyvillä.

”Mahdollisimman paljon opetusta ryhmälle saman opintokokonaisuuden sisällä...”

”Kokonaisopetus tarkoittaa sitä, että opettajat pistävät viisaat päät yhteen ja suunnittelevat opetuskokonaisuuksia, joissa on eri alojen opetus samalla kertaa mukana.”

”...kaikki (opettajat) tietävät, mitä toisen alueeseen kuuluu, ettei jokainen paukuta samaa.”

”...kokonaisopetus on lähtenyt opettajalähtöisesti liikkeelle siten, että opettajalla on tietty määrä tunteja opv:ssä, joiden puitteissa hän sitten opettaa tietyt opintojaksot...”

Opetuksen eheyttäminen ja kokonaisopetus nähtiin tarkoittavan opetuksen sisältöjen (ja aineiden) nivoutumista toisiinsa selkeiksi kokonaisuuksiksi poistolistaisuudesta. Opetuksessa kokonaisuutta lähestytään eri näkövinkkelistä. Opetuksen eheyttäminen käsitettiin opiskelijan kannalta mielekkäiden oppimiskokonaisuuksien luomisena ja mahdollistamisena. Opetuksessa huomioidaan myös tarvelähtöisyys. Kokonaisopetus nähtiin toteutuvan yhteisopetuksena, yhteisinä tehtävinä tai eriytetyssä opetuksessa oman opetuksen linkittämisenä muiden samaan aikaan opetettavien aineiden kanssa. Kokonaisopetuksen koettiin soveltuvan sosiaali- ja terveysalalle erityisen hyvin, koska se luo ja tukee eheää ja kokonaisvaltaista ihmiskäsitystä.

Opetuksen toteutumisen tasolla käsitys opetuksen eheyttämisestä näkyi pääasiassa oppiaineiden rajat säilyttävänä muotona (sidottu kokonaisopetus). Opetus toteutettiin useimmiten yhteisopetuksena sekä opettamalla laajempia teemoja ja kokonaisuuksia. Myös ajankohtaisia teemoja (esim. valtakunnalliset teemaviikot) oli tarkoitus huomioida opetuksessa. Yhteistoiminnallisuutta ja vaihtelevia opetusmenetelmiä käytettiin myös hyödyksi mukauttaen opetettavan ryhmän tilanteeseen. Kokonaisopetus antoi myös mahdollisuuden edetä opetuksessa ryhmälle sopivan aikataulun mukaan. Suppeimmillaan kokonaisopetus kuitenkin jäi yhteisen tehtävän antoon ja/tai purkuun, muutoin opetus toteutui käytännössä eriytetyksi. Tiivistyneen yhteistyön ja toisen alan tuntemuksen myötä opettajat kuitenkin kykenivät jatkuvasti viittaamaan muiden opettajien kursseihin ja miten kyseiset asiat liittyvät kokonaisuuteen. Parhaimmillaan opettajat suunnittelivat yhdessä opetuksen etenemistä ja olivat tietoisia eriytetyn opetuksen asioiden käsittelyn etenemisestä ja ryhmän toiminnasta. Kokemuksista löytyi sekä onnistuneita että epäonnistuneita kokeiluja ja toteutuksia.

5.2 Edellytykset opettajalta

Lähes kaikissa vastauksissa painotettiin yhteistyön ja yhteistyötaitojen merkitystä. Yhteistyö näkyi sekä opetuksessa että suunnittelussa.

”Toisen aineen sekä toisen opettajan kunnioitusta ja huomioimista. Dialogista ja refleksiivistä työskentelyotetta.”

Opettajalta vaaditaan hyvän substanssiosaamisen lisäksi hyvää opetussuunnitelman ja koko lähihoitajan koulutusrakenteen tuntemusta, jotta hän kykenee hahmottamaan lähihoitajaopintojen kokonaisuuden ja opintojaksojen ydinosaamisen vaatimukset muodostaakseen (suunnittelu ja toteutus) opetuksen yhteistyössä toisten tieteenalojen opettajien kanssa. Lisäksi tarvitaan samansuuntaista näkemystä opetusideologiasta ja sitoutumista kokonaisopetukseen.

”Hyvää kokonaisuuden hallintaa, lähihoitajan työn ymmärtämistä ja vahvaa alan osaamista. Luovuuskaan ei ole pahasta eikä hyvät yhteistyötaidot toisten opettajien kanssa. ”Naapuriopettajan” alan tuntemus helpottaa myös omaa opettamista.”

”Helposti opettaja saa kuulla, että se toinen opettaja sanoi, että se asia on näin... Tästä pitäisi osata eheyttää asia niin, eri alat voivat nähdä ilmiöitä erilaisina.”

”Kykyä arvostaa myös muita oppiaineita.”

Tiettyjen opettajan persoonallisten ominaisuuksien, kuten joustavuus, avoimuus, luovuus, muutosvalmius sekä epävarmuuden ja stressinsietokyky, katsottiin olevan eduksi kokonaisopetuksen kannalta. Tietoteknisiä taitoja vaaditaan, mikäli opetuksessa hyödynnetään verkko-oppimista.

5.3 Kokonaisopetusta hankaloittavia tekijöitä

Aaltosen (2003, 128–131) tutkimuksessa opettajien mielestä opetuksen kontekstitekijät loivat puitteet integraation toteuttamisella. Tutkimuksessaan Aaltonen jakoi kontekstitekijät kolmeen; (1) fyysiset, (2) sosiaaliset ja (3) affektiiviset (=tunteet) tekijät. Fyysisiä tekijöitä olivat tuntiresurssit, opetussuunnitelman rakenne ja lukujärjestys. Sosiaaliin tekijöihin lukeutui yhteinen viitetekijä ja visio, erilaisten asiantuntijuuksien hyödyntäminen ja tietoisuus toisten ope-

tuksesta. Tämän jaottelun pohjalta lähdin tarkastelemaan opetusta hankaloitavia tekijöitä.

Kyselyn vastauksissa painottui selkeästi fyysiset kontekstitekijät. Vähäisistä suunnitteluresursseista johtuva aikapula oli opettajien mielestä keskeinen kokonaisopetuksen toteuttamista vaikeuttava tekijä.

”Ajan puute!! Eli ei ole tarpeeksi yhteistä aikaa suunnitella opetusta tai arviointiaikaa on vaikea löytää.”

”Yhteisen suunnitteluajan kuluminen uusien opettajien perehdytykseen vie vuosittain paljon aikaa. Kun aika kuluu näihin asioihin, muiden yhteisten suunnitteluajkojen löytyminen on virka-aikana hankalaa.”

Lukujärjestystekniset asiat, kuten lyhyt olemassaolo ja opintojaksotus sekä opetus- ja työtilat aiheuttivat ongelmia. Myöskään opetussuunnitelman ei katsottu tukevan kokonaisopetusta. Vallalla oleva organisaatiolähtöinen toimintatapa esti vastaajan mielestä ajattelemasta opetusta opiskelijan ja työelämän tarpeiden näkökulmasta.

”Esimerkiksi jokin kokonaisopetukseen kuuluva asiakokonaisuus voi siirtyä johonkin täysin toiseen paikkaan, kun ei ole opettajaa, hän sairastuu tai opettajan lukujärjestys on juuri sillä hetkellä täynnä.”

”lukujärjestykset tekee toinen henkilö, sopivia tiloja ei riittävästi käytössä, suunnitelmat tehtävä etukäteen ---> ei mahdollista spontaania toimintaa.”

”Opetussuunnitelma tukisi mahdollisesti paremmin, jos se olisi rakennettu teemoittain tai juonteittain. Eli nykyinen hankaloittaa.”

Sosiaaliset tekijät tulivat myös ilmi vastauksista. Tiedon puute kokonaisopetuksen ideologiasta hankaloitti opetuksen suunnittelua ja toteuttamista. Yhtenä ongelmana koettiin myös opettajien vaihtuvuus ja työsuhteiden lyhyys, minkä

katsottiin vaikuttavan opettajien opintokokonaisuuksien ydinsisällön tuntemukseen.

”Opettajien huono arvostus toisen opettajan opettamaan asiaan.”

”Ohjauksen ja opastuksen puute mitä kokonaisopetus on.”

”Pitää vähän mennä sen oman osaamisalueen ulkopuolelle.”

”Opettajat vaihtuvat liian usein ---> opettajat eivät tunne riittävän hyvin ko. opintokokonaisuuden ydinsisältöä.”

Affektiivisia tekijöitä ei vastauksista suoraan tullut esille. Niitä on vaikea tuoda julki kirjoitetussa tekstissä, joten haastattelussa tämäkin alue olisi voinut tulla esille.

5.4 Kokonaisopetuksen hyödyt

Opettajan kannalta kokonaisopetuksen katsottiin lisäävän motivaatiota ja innostusta opettamiseen, mitä kautta opetuksen taso nousee. Työn koettiin elävöityvän, kun edetään opiskelijoiden tarpeista lähtien. Lisääntynyt yhteistyö kollegojen kanssa helpottaa kokonaisuuksien ymmärtämistä ja ”punaisen langan” löytymistä. Tämä helpottaa myös opiskelijoiden ohjausta ammattiosaimisen näytöissä. Yhteisopetuksessa opettajien keskinäinen vertaistuki mahdollistuu ja vetovastuuta jaetaan. Tätä kautta yhteistyö, toisten alojen tuntemus ja opettajien välinen dialogisuus lisääntyy. Kokonaisopetus tuo opetukseen myös lisää läpinäkyvyyttä. Reflektoidulla ammatillisuus kasvaa ja opettajan oma oppiminen mahdollistuu. Opetuksen työelämälähtöisyyden nähtiin myös parantuvan. Kokonaisopetuksen katsottiin helpottavan opiskelija arviointia ja mahdollistavan varhaisemman yksilöllisen tuen tarpeen tunnistamisen. Opiskelijapalautteen antaminen, ohjaus ja edistymisen seuranta helpottuivat.

Opiskelijoiden näkökulmasta kokonaisopetuksen katsottiin mahdollistavan kokonaisuuksien hallinnan ja syys- ja seuraussuhteiden ymmärtämisen sekä ongelmanratkaisutaitojen kehittymisen. Opiskelun arvioitiin olevan opiskelijoil-

le selkeämmän (oleellisen kirkastuminen), jolloin ammatin kokonaiskuva tulee eheäksi. Kokonaisopetuksen katsottiin valmentavan opiskelijoita paremmin ammattiosaamisen näyttöön. Opiskelun katsottiin muodostuvan mielekkäämmäksi ja lisääntyneen motivaation myötä oppiminen tehostuu. Opiskelijoiden vastuullisuus lisääntyy ja yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät yhteis-toiminnallisessa työskentelyssä. Havainnollisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen ja -menetelmien käytön katsottiin tukevan erilaisia oppijoita ja opiskelijan persoonallisuuden kehittymistä. Ongelmana kuitenkin nähtiin opiskelijan huono motivoituminen opiskeltavaan asiaan, jolloin opiskelija voi ”pudota kerkasta” ja kokonaisopetus jättää jälkeensä vain syviä aukkoja.

Alla olevassa erään opettajan näkemyksessä kiteytyy mielestäni hyvin kokonaisopetuksesta ydinajatus ja hyöty.

”Jos eheyttämien tapahtuu kokoamalla isompia kokonaisuuksia ja etsimällä keskusaihe, joka kulkee punaisena lankana opetussuunnitelman läpi ja jonka ympärille opetus kerätään, monipuolistuu opetus ja asioita pystytään tarkastelemaan eri näkökulmista. Muutoin kokonaisopetus on pedagoginen opetusjärjestely muiden joukossa, ei varmaan toista parempi eikä huonompi.”

6 Pohdinta

Alla oleva erään teemapäivään osallistuneen opettajan näkemys kuvaa mielestäni hyvin kokonaisopetusta ja sen perustaa.

”Kokonaisopetus on kuin päivänkakkara, joka koostuu vierekkäisistä terälehdistä, tai kuten ruusu, jossa terälehdet nivoutuvat toinen toistensa lomaan limittäin ja osin päällekkäin. Kokonainen kukka tarvitsee jokaisen terälehtensä ja kasvaakseen kukka tarvitsee vahvan perustan (= aika yms. resurssit) ”

Opettajat tekevät oppimisen mahdolliseksi, joten heidän toimintansa on oppimisen perusta. Keskeistä on, miten opettaja mieltää oman roolinsa sekä toi-

mintansa tavoitteet ja vastuun, sillä niiden varassa opettaja opettaa ja opiskelijat oppivat. Lähihoitajan ammattiin oppiminen vaatii hyvin monen tieteenalan opiskelua. Nämä eri tieteenalat tulisi kyetä yhdistämään jo opiskeluvaiheessa yhtenäiseksi näkemykseksi tulevasta ammatista ja sen vaatimuksista. Tärkeintä olisi löytää se punainen lanka, ydin, joka lähihoitajan työn kannalta on olennaista. Tämä vaatii kunkin tieteenalan opettajistolta pohdintaa, missä opintojen vaiheessa mikin asia on se oleellinen, joka tulisi oppia. Ja miten oppimista rakennetaan vertikaalisesti läpi koulutuksen. Eri tieteenalojen keskinäinen kilpailu niiden tärkeydestä ei edesauta lähihoitajan ammatissa vaadittavan ydinosaamisen oivaltamisessa. Vain yhteistyöllä ja todellisen työelämän tuntemuksen kautta mahdollistetaan kokonaisuuden hahmottuminen oppijalle. Eli kuten eräs opettajamme runoili: *"kokonaisopetus ei ole toisiin katsomista vaan yhdessä samaan suuntaan katsomista"*. Sosiaalis-toiminnallinen näkökulma oppimiseen tulisikin korostuneemmin tulla näkyviin lähihoitajan koulutuksessa. Opettajan uuden asiantuntijuuden edellytyksenä voidaan pitää sekä opettajan että koulutuksen kehittymistä. Opettajan ammatillinen kasvu on tarpeen nähdä koko oppilaitoksen kehittymisenä. Tällöin koko kouluorganisaatiossa tehtyjen päätösten ja ratkaisujen tulisi tukea kokonaisopetuksen periaatetta.

Itse näkisin, että opetuksen eheyttäminen kokonaisopetuksen menetelmällä voisi tuoda uutta näkökulmaa opetukseen ja yhteistyöllä ja aihealueiden jakamisella mielekkääksi voisi jopa vähentää opettajien työmäärää. Tämä kuitenkin vaatii riittävät resurssit sekä opintokokonaisuuksien suunnittelulle että siinä opettavien opettajien yhteisille palaverille. Jaetulla osaamisella voitaisiin hyödyntää kunkin opettajan erityisosaamista ja saada kokonaisuus toimimaan. Kun opettajien väliset sosiaaliset suhteet ovat kunnossa ja opettajat ovat kiinnostuneita samanlaisista asioista, mahdollistuu kokonaisopetuksen ideologian toteutuminen ja korkeatasoisten oppimiskokemusten mahdollistaminen opiskelijoille. Opettajille osoitettuna haasteena se ei kuitenkaan ole helppo: kuinka muodostaa omista erikoisosaamisista hyvin toteutettuja oppimiskokonaisuuksia, varsinkin jos opettajalla ei ole alan työkokemusta lainkaan (aineopettajat) tai vain vähän.

Sekä kyselyn vastauksissa, että lokakuun teemapäivässä tuli esille huoli siitä, että sopiiko kokonaisopetus kaikille opettajille tai oppilaille. Jokainen opettaja tekee työtään omalla persoonallaan ja omien oppimis- ja ihmiskäsitysten pohjalta. Kaavamaisesti määrätty yhteisopettaminen ei sovi kaikille, vaan tulisi kunnioittaa jokaista opettajaa persoonana ja antaa väljemmät mahdollisuudet toteuttaa opetuksen eheyttämistä muulla keinoin. Eheyttävä opetus on mielekäs ja järkevä ratkaisu, jota voi muunnella opiskelijaryhmän mukaan hyvin monitahoisesti. Ei ole olemassa vain yhtä eheyttämistapaa tai kokonaisopetusmallia, kuten teoriaosasta käy ilmi. Jokainen opettaja luo oman mallinsa, johon kokoaa kaikista koulu- ja työelämän virtauksista vain mielestään parhaat. Opetuksen eheyttäminen antaa erään teoreettisen mallin pohjaksi opettajan didaktiselle ajattelulle ja ohjaa hänen pedagogista toimintaa.

Vaikka opiskelijaryhmä olisikin homogeeninen ikänsä suhteen, on jokainen oppija erillinen yksilö, joka kehittyy ja kykenee kantamaan vastuuta opiskelustaan ja oppimisestaan yksilöllisesti. Suurista opetusryhmistä löytyy opiskelijoita, jotka eivät kykene omaksumaan asioita laajoina kokonaisuuksina ja saattavat näin jäädä oppimisessa heitteille. Yksilölliseen tukemiseen oppimisessa ja opettamisessa tulisikin löytyä aikaa ja tilaisuutta. Eryyttämisen kannalta haasteita asettaa myös hyvin heterogeeniset ryhmät. Toisaalta tällainen heterogeeninen ryhmä saattaa olla voimavara, jota kannattaa hyödyntää esimerkiksi yhteistoiminnallisessa oppimisessä. Tuleekin muistaa, että eheyttäminen ja kokonaisopetus on vain yksi mahdollisuus vastata kouluille ja oppimiselle asetettuihin haasteisiin. Se ei ole automaattinen ratkaisu kaikille opettajille ja oppilaille.

Tehdyn kyselyn vastauksissa toiminnan opettajakeskeisyys painottui. Myös käydyissä keskusteluissa ja kommenteissa on mielestäni usein korostettu nimenomaan opettajan toimintaa kokonaisopetuksessa. Joissain tapauksissa tulee tunne, että kokonaisopetus käsitetään opettajan työn ja opetuksen eheyttämisenä eikä oppimisen eheyttämisenä. Joissakin kokonaisuuksissa opetuksen eheyttäminen on rajattu ajallisesti hyvin kaavamaisesti; esimerkiksi tietty tuntimäärä ja sisältö voidaan opettaa yhteisopetuksena, muuten eriyteysti. Tulee kuitenkin muistaa, että opetuksen eheyttämisen tavoitteena on ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ilmiöitä kokonaisuuksina ja yhdistämään eri

tieteen alojen ajattelua. Tällöin opetusta eheyttäessä perustaidot ovat yksittäisiä sisältöalueita tärkeämpiä. Ettei kokonaisopetuksen ajatuksen ydin unohtuisi, olisi hyvä ottaa opiskelijat mukaan jopa suunnitteluun. Tällöin oppija- ja oppimisprosessikeskeisyys ei pääsisi unohtumaan. Jatkossa olisi myös syytä tehdä vaikuttavuustutkimusta ja selvittää opiskelijoiden kokemuksia kokonaisopetuksesta. Vasta sen kautta pystymme hahmottamaan kokonaisopetuksen todelliset hyödyt ja haitat oppimiselle lähihoitajaopinnoissa.

Opetuksen eheyttämisessä tulisi muistaa kaikki integraation kolme tasoa: hallinnollinen, opetussuunnitelma- ja pedagoginen taso, sillä eheyttävä opetus ohjaa pitkän ja lyhyen aikavälin suunnittelua ja opetussuunnitelman rakentamista. Karvinen (2004) löysi tutkimuksessaan eheyttämisen kannalta seitsemän keskeistä elementtiä: tila, resurssi, aiheen käsittelytapa, laajuus ja kesto, opetusjärjestelyt, työskentelymuoto ja ilmapiiri. Ne muodostavat ns. didaktisen ”peruspilariston”, johon opetus on tukeutunut. Vaikka tarkastelu tehtiin taidekasvatuksen puitteissa, kuvastaa nämä kategoriat mielestäni myös lähihoitajaopintojen opetuksen peruspilaristoa. Samat asiat tulivat esille sekä oppilaitoksemme kyselyssä että teemapäivässä.

Koulun opetussuunnitelman tulee myös tukea kokonaisopetuksen ideologiaa. Kun keskeiset osa-alueet on määritelty, tulee myös arvioinnin tukea sitä. Sopivasti jaksettu teoriaopetus, harjoitukset oppilaitoksessa ja työssäoppiminen tukevat kokonaisuusien hallintaa ja omaksumista. Tiedot ja taidot opitaan kokonaisuuksina, joita oppija mahdollisimman hyvin pystyy soveltamaan myös koulun ja oppituntien ulkopuolisessa elämässä. Yhteistyö työelämän kanssa on erittäin tärkeä elementti opetuksen suunnittelussa ja kokonaisopetuksessa. Kokonaisopetusta kuvaava päivänkakkaran voisi siis mieltää myös laajemmin terälehtinään OPS, arviointi, näytöt, työssäoppiminen, työnantaja, opettaja ja oppilas. Vaikka kokonaisopetus onkin oppilaitoksemme pedagogien kehittämisaikaa, tukisi koko oppilaitoksen organisaation ja hallinnollisen tason eri päätösten tukea valittua pedagogista linjaa.

Tämä kehittämishanke on ollut antoisa oman opettajuuteeni kasvun kannalta. Teoriatieto kokonaisopetuksesta ja opetuksen eheyttämisestä avasi ymmärtämään oppilaitoksemme opetuksen kehittämissuunnitelmia. Kyselyn tekemi-

nen ja sen analysointi toi mukanaan monia ideoita ja ymmärrystä oppilaitoksemme toiminnasta. Samalla sain konkreettisesti kokea ja hahmottaa miten eri oppimisenäkemykset tulevat esille sekä omassa että organisaatiomme ope-
tustoiminnassa.

Oppilaitoksen kehittämisen kannalta tämä hanke on ollut pieni osa suuressa kokonaisuudessa, sillä kokonaisopetuksen kehittäminen tapahtuu prosessinomaisesti jatkuen vuosia. Saadun palautteen perusteella olen hankkeellani kuitenkin voinut hieman edistää tätä pedagogista kehitystä. Toimintaani on omasta mielestäni hankaloittanut työsuhteen katkonaisuus. Tämän vuoksi en ole kyennyt osallistumaan kehittämiseen yhtäjaksoisesti haluamallaan työpanoksella. Positiivinen kokemus toimintapäivästä antoi lisäuskoa kokonaisopetuksen idean mahdollisuuksiin myös HOHU:n opinnoissa. Kuljettavana on kuitenkin vielä pitkä tie, jotta myös tämän opintokokonaisuuden ydinosaaminen saadaan selkiytettyä ja opetus(suunnitelma) rakennettua sen varaan.

Lähteet

Aaltonen, K. 2003. Pedagogisen ajattelun ja toiminnan suhde. Opetustaan integroivan opettajan tietoperusta lähihoitajakoulutuksessa. Väitöskirja. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. Joensuun kasvatustieteellisiä julkaisuja no: 89.

Ahonen, J & Helimäki, E. 1999. Kokonaisopetus ja eheyttäminen. Viitattu 12.12.2007.

<http://www.opeko.fi/esitteet/MENETELMAKOULUTUS/MATERIAALI/Materiaalipaketti%203/Kokonaisopetus%20ja%20eheytt%C3%A4minen.doc>

Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Husso, M-L. 1988. Kokonaisopetus ja sen kokeilu. Kokeilun lähtökohdat, peruskäsitteet ja menettelytavat. Osaraportti 1. Opettajakoulutuksen kehittämistutkimus 16. Jyväskylän yliopisto. Opettajakoulutuslaitoksen tutkimuksia 35.

Karjalainen, S & Kukkonen, P.2005. Psykologista käyttötietoa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karvinen, H. 2004. Kohti kokonaisvaltaista opettamisen kehittämistä, kuvataide osana eheyttämistä peruskoulun alaluokilla. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 248.

Kokonaisopetus sosiaali- ja terveysalan yksikössä. 2003. Pohjois-Savon ammatillinen instituutti, Kuopio. PowerPoint -esitys.

Korhonen, V. 1993. Kohti kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista. Opettaja oman työnsä kehittäjänä ja tukijana ja työyhteisönsä uudistajana. Teoksessa S. Ojanen (toim.) Tutkiva opettaja. Opetus 21.vuosisadan ammattina. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki: Hakapaino Oy. 66–89.

Laukkanen, R, Piippo, E & Salonen, A (toim.) 1990. Ehyesti elävä koulu. Kohti kokonaisvaltaista oppimista. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Opetushallitus 2001. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, Lähihoitaja. Helsinki: Hakapaino Oy.

Opetussuunnitelma. 2006. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja. Savon ammatti- ja aikuisopisto. Kuopio: Kopijyvä. Saatavana myös <http://www.sakky.fi/index.asp>.

Puurula, A. 1998. Integrointi taidekasvatuksessa. Teoksessa Puurula, A (toim.). Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi. Kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. Helsinki: Helsingin yliopisto, opettajakoulutuslaitos, 9-28.

Rintala & Elovainio. 1997. Lähihoitajan työ, ammatti-identiteetti ja hyvinvointi. Stakes tutkimuksia 86.

Sovelius-Sovio, E. 1992. Eettisyys opetuksen sisältönä. Kuvaus esteettisen kasvatuksen kokonaisopetuskokeilusta. Jyväskylän yliopisto; Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 74.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen. Helsinki: Kirjayhtymä.

Uusikylä, K & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. Porvoo: WSOY.

Åhlberg, M. 2000. Opettajat parempaa tulevaisuutta rakentamassa. Teoksessa J. Enkenberg, E. Savolainen & P. Väisänen (toim.) Opettajatiedon kipinöitä. Kirjoituksia pedagogiikasta. Joensuun yliopisto. Joensuu: Joensuun yliopistopaino, 190–204.

Käsitteiden määrittelyä

KOKONAI SOPETUS

- on luovuttu oppiainejaosta osittain tai kokonaan.
- eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt käsitellään tietyn teeman, ongelman tai kokonaisuuden puitteissa
- suppeampi käsite kuin integraatio → yksi eheytetyn opetuksen tapa

INTEGRAATIO

- tarkoitetaan oppiainesten sulauttamista yhdeksi kokonaisuudeksi
- oppiaineiden, erilaisten oppilaiden että sidosryhmien integraatio
- tähtää opetuksen eheytykseen

Integraatio ja eheyttäminen

- Didaktiikassa integraation alkuperäinen merkitys on sama kuin sanalla eheyttäminen.
- Molemmat tarkoittavat
  - opettajan näkökulmasta oppiaineksen (oppisisältöjen) jäsentämistä laajoiksi kokonaisuuksiksi.
  - opiskelijan näkökulmasta integrointi on opittavien asioiden laaja-alaista hallintaa.

Opetus rakennetaan kokonaisuuksiksi niin, että jotakin ilmiötä tarkastellaan kokonaisuutena eri tieteenalojen ajattelua yhdistäen

3

Integraatio käsitepareina

- Sisäinen ja ulkoinen (Erikson 1986)
- Toiminnallinen ja rakenteellinen (Ingram 1979)
- Oppimiskokemuksia painottava ja tietopainotteinen (Kiviniemi 1991)
- Horisontaalinen ja vertikaalinen (Malinen 1985, Sovelius-Sovio 1992, Vaherva & Eskola 1986)

• ajallinen jaottelu
• oppijakeskeinen (prosessi) ja
opettajakeskeinen (tekninen opetuksen organisointimenetelmä) ilmiö

Horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio

Vertikaalinen integraatio

- ajallisesti peräkkäisten toisiinsa liittyvien asioiden opettamista, niin että opiskelijalle muodostuu integroituja tietokokonaisuuksia
- miten eri asiasisällöt pohjautuvat aikaisemmin esille tuotuihin sisältöihin
- **OPPIAINEIDEN SISÄLLÄ**

Horisontaalinen integraatio

- toisiinsa liittyvien oppiainesten samanaikaista, rinnakkaista opettamista
- opetuksen sitominen ulkopuoliseen elämään
- **OPPIAINEIDEN VÄLILLÄ**

edellytys

5

Horisontaalisen integraation keinoja

- *rinnastaminen*
  - asiallisesti yhteenkuuluvat seikat käsitellään likipitään samanaikaisesti
- *jaksottais- eli periodiopetus*
- *aineryhmien muodostaminen*
  - aiemmin erillisiä aineita yhd. laajemmiksi kokonaisuuksiksi
- *kokonaisopetus*
  - oppiaines valitaan ajankohtaisten asioiden tai oppilaiden kiinnostuksen mukaan
- *teematyöskentely*
- *projektityöskentely*

6

Integroinnin etuja

- lisää uusien menetelmien käyttöä (opiskelijakeskeiset opetusmenetelmät, yhteisopetus...)
- auttaa vapautumaan opettajakeskeisestä opetustavasta (opettamisesta oppimisen ohjaajaksi)
- lisää luovia kontakteja opettajien välillä → opetusvoimien järkevämpi käyttö
- opintokokonaisuudet etenevät johdonmukaisesti ja keskitetysti
- asiasisältöjen päällekkäisyys poistuu (opsin tarkastelu)

7

etuja...

- luo edellytykset sosiaalisen opintoilmaston syntymiselle
- lisää opiskelijoiden vastuullisuutta ja vuorovaikutustaitoja
- opiskelumotivaatio kasvaa → opiskelijoiden aktiivinen mukanaolo
- työskentelyilmapiiri ja työrauha lisääntyy
- opettajan ja opiskelijan välinen suhde kehittyy yhteistyösuhteeksi
- ajankohtaisten asioiden huomiointi helpottuu
- kirjasisidonnaisuus vähenee

8

kritiikkiä

- menetelmällinen painottuminen
- sisällön keinotekoinen yhdistäminen
- jonkin tieteenalan huomiotta jättäminen (opetus suunniteltu jonkin keskusaineen ympärille)
- suunnittelu työlästä, aikaa vievää
- arvioinnin vaikeus (mm. tieteenalojen yhteinen tehtävä, yksittäisen opiskelijan työpanos)
- opettajan substanssiosaamisen syvällisyys (korkeampi vaatimus kuin "sirpaleisessa" opetuksessa)
- tuottaako syvällisempiä oppimiskokemuksia oppijalle vai jättääkö syviä aukkoja?

9

Kysymyksiä

- Montako oppiainetta integroituun opetukseen sisältyy?
- Miten integroinnissa säilytetään, hävitetään tai jätetään huomioon ottamatta eri oppiaineiden rajat?
- Miten integraatio suunnitellaan?
- Miten syvällisesti ja missä laajuudessa integrointi tapahtuu?
- Miten integraatio toteutetaan?

10

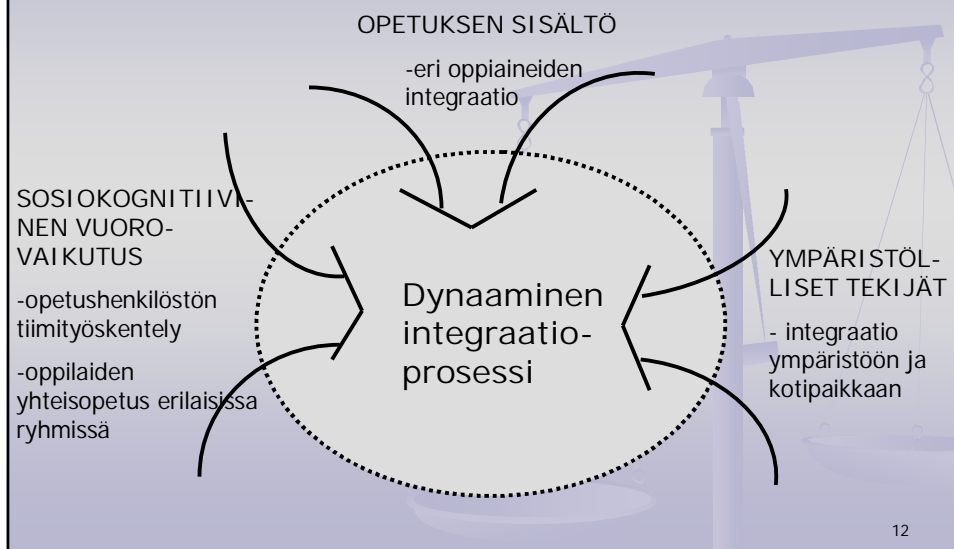
Integraation kolme tasoa (Hytönen 1988)

11

Opetuksen eheyttämistä edistävät tahot

(Husso 1988, 20)

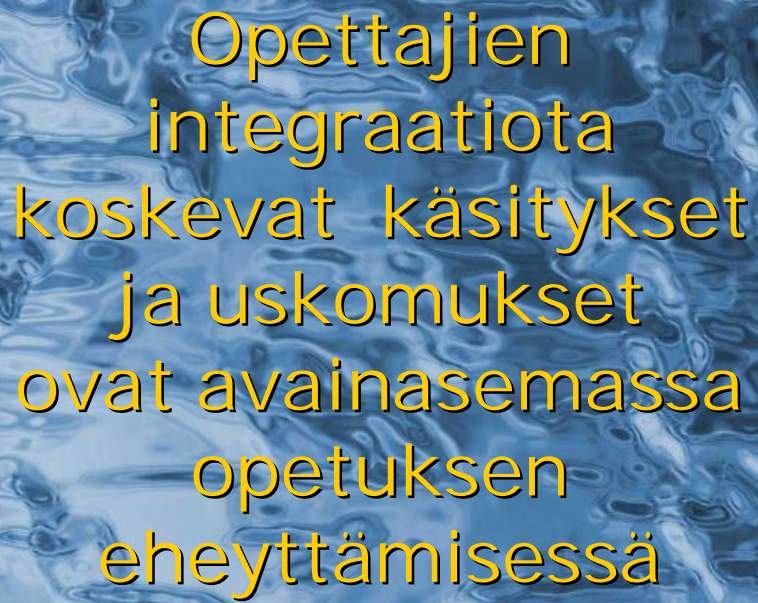
12

- Oppiaineet eivät ole integraation vihollisia vaan tarpeellisia ja välttämättömiä edellytyksiä → integroitu opetus ja oppiaineopetus eivät ole toisiaan poissulkevia!

OPPIAINEITA YHDISTÄEN, EI KOKONAAN SULAUTTAEN

13

The background of the text box is a blue, wavy, liquid-like texture that resembles water ripples or a marbled effect. The colors range from light blue to dark blue, creating a sense of movement and depth.

Opettajien
integraatiota
koskevat käsitykset
ja uskomukset
ovat avainasemassa
opetuksen
eheyttämisessä